

Remissvar från Svenska Tobaksleverantörsföreningen

Angående kapitel 16 i Mediegrundlagskommitténs betänkande "Ändrade mediegrundlagar" (SOU 2016:58)

Diarienummer Ju2016/06394/L6

Svenska Tobaksleverantörsföreningen (nedan även "föreningen" eller "TLF") är en intresseorganisation bestående av två av Sveriges största tobaksleverantörer; JTI Sweden AB (JTI) och British American Tobacco Sweden AB (BAT). Svenska Tobaksleverantörsföreningen bevakar branschspecifika områden; exempelvis arbete mot illegal handel med tobaksvaror, punktskatterelaterade frågor samt reglering av tobaksvaror. Svenska Tobaksleverantörsföreningen är medlem i Svensk Handel.

Inledning

Svenska Tobaksleverantörsföreningen, TLF, vill inledningsvis tacka för möjligheten att lämna synpunkter på slutrapporten SOU 2016/58 från Mediegrundlagskommittén ("Kommittén"). Vi uppskattar förlängningen av svarstiden (till 17 januari 2017) som beviljades oss med anledning av att remissen försenades i postgången och inte gjordes tillgänglig på regeringens webbplats. Av naturliga skäl begränsas vårt svar till utredningens kapitel 16 som handlar om en delegationsbestämmelse för produktinformation och neutrala tobaksförpackningar.

Som producenter av snabbrikliga konsumtionsvaror har vi lång erfarenhet av, och god kännedom om, förpackningars funktion och betydelse. Möjligheten att särskilja produkter genom förpackningar är en av de viktigaste förutsättningarna för att tillgodose en fungerande konkurrens bland producenter och främja konsumentinflytande i detaljhandeln.

Konsumtion av tobaksprodukter innebär risker. Därför anser TLF att proportionerlig och vetenskapligt underbyggd reglering av branschen är nödvändig och riktig. Minderåriga ska inte ha tillgång till tobaksprodukter och vuxna ska ha kännedom om riskerna med rökning och snusning.

Nyligen infördes krav på betydligt större hälsovarningar (med både text och bild) på cigarettpaket till följd av direktiv 2014/40EU. Trots att det råder vetenskapliga tvivel om effekterna av sådana hälsovarningar¹ tas nu 65 procent av cigarettförpackningarnas fram- och baksidor i anspråk .

TLF anser att det vore onödigt och olämpligt att inskränka yttrandefriheten ytterligare genom de ändringar av tryckfrihetsförordningen (TF) som diskuteras och föreslås i slutrapporten. Samtidigt ser vi

---

¹ Se exempelvis en av de största metastudierna på området som gjorts av forskare på Karolinska Institutet <http://www.svd.se/varningsbild-saknar-effekt>

positivt på att Kommittén inte ställer sig bakom förslag för neutrala förpackningar, eftersom detta skulle strida mot grundläggande tryck- och yttrandefrihetsrättsliga principer.

En delegationsbestämmelse om produktinformation

Mediegrundlagskommittén föreslår att det införs en delegationsbestämmelse i TF för att i lag kunna ställa krav på att införa och utforma varningstext, innehållsdeklaration eller annan liknande produktinformation om syftet är skydd för hälsa eller miljö eller konsumentskydd.

Redan i dag ställs krav på påbudens produktinformation för exempelvis livsmedel, tobaksprodukter, leksaker och läkemedel i lagstiftning till följd av EU-direktiv och genom direktverkande EU-förordningar. Den svenska tryckfrihetsförordningen har dock en modererande effekt på lagstiftningen eftersom det i praxis gjorts tydligt att påbudet inte får bli för omfattande eller vara av opinionsbildande karaktär. Bakgrunden är att förpackningar betraktas som tryckta skrifter enligt TF och på så vis skyddas från censur och hindrande åtgärder. Producenter måste därmed ges tillräcklig yta för sina egna budskap och myndigheterna får inte använda förpackningarna för uttrycklig opinionsbildning.

Med nuvarande rättsordning och praxis kan lagstiftaren alltså ställa relativt långtgående krav på produktinformation, samtidigt som alltför långtgående ingripanden undviks genom förbud mot åsiktpåverkande budskap och alltför omfattande påbud.

Svenska tobaksleverantörsföreningen anser inte att det finns skäl att ändra detta. Vi vill påminna regeringen om de synpunkter som exempelvis Tidningsutgivarna och Sveriges Television lämnade i samband med Yttrandefrihetskommitténs förslag (SOU 2012:55) om en delegationsbestämmelse för produktinformation 2012. Trots att Yttrandefrihetskommittén endast ville kodifiera gällande praxis, utan att tillåta åsiktpåverkande budskap, avslog remissinstanserna förslaget eftersom det skulle kunna leda till oförutsedda konsekvenser.

Mot denna bakgrund är det svårbegripligt att Mediegrundlagskommittén nu vill utvidga undantaget för produktinformation, genom att tillåta uttryckligen åsiktpåverkande budskap för i princip alla typer av förpackningar, utan att genomföra någon tillbörlig konsekvensutredning.

Små principiella förändringar av de konstitutionella förutsättningarna kan leda till stora oförutsedda konsekvenser för hela rättstillämpningen. Den föreslagna ändringen öppnar både för mer restriktiva EU-direktiv och mer omfattande svenska lagförslag som kan få stora oförutsedda konsekvenser för den kommersiella yttrandefriheten i framtiden. Det kan exempelvis röra sig om produkters utseende, distribution och marknadsföring. TLF avstyrker därmed förslaget om en delegationsbestämmelse för produktinformation.

Neutrala tobaksförpackningar

Mediegrundlagskommittén har även haft i uppdrag att undersöka en total inskränkning av TF:s skydd för tobaksprodukter som snus och cigaretter i syfte att kunna lagstifta om neutrala tobaksförpackningar. Kommittén gav, i enlighet med sitt direktiv, ett exempel på hur en sådan ändring i TF skulle kunna se ut, men rekommenderade inte neutrala tobaksförpackningar med motiveringar som att:

- Neutrala tobaksförpackningar skulle komma i konflikt med tryck- och yttrandefrihetsrättsliga grundprinciper,
- Ändringar av detta slag kräver bredare och parlamentariskt förankrade prövningar,
- Svenska grundlagar endast bör ändras i brett samförstånd och att något sådant samförstånd inte finns då representanter från M, C, L och KD tar avstånd från förslaget i en reservation.

Svenska Tobaksleverantörsföreningen delar Kommitténs uppfattningar i detta avseende. Vid sidan av att neutrala förpackningar är oförenliga med tryck- och yttrandefriheten anser TLF dessutom att idén

grundas på felaktiga uppfattningar om förpackningsdesign, undermålig empiri, bristande förståelse för varumärkesrätt och oprövade ställningstaganden inom internationell rätt.

En av varumärkets viktigaste funktioner är att möjliggöra för konsumenter att känna sig säkra på produkters ursprung och innehåll. Samtidigt möjliggör varumärket att konsumenter kan utkräva ansvar om en produkt inte håller vad som utlovas, eller om en producent betar sig illa. Om varumärken i princip förbjuds genom neutrala förpackningar blir val av märke och ansvarsutkrävande betydligt svårare.

Till dags dato har inga trovärdiga vetenskapliga belägg kunnat knytas till neutrala tobaksförpackningars påstådda potential att minska antalet rökare, varken i Sverige eller internationellt. De forskningsstudier som förespråkarna av neutrala förpackningar hänvisar till är nästan uteslutande experimentella och bygger på antaganden om vad som eventuellt skulle kunna hända, vilket är otillräckligt för att kunna uttala sig om vad som faktiskt skulle ske.

Regeringens egen expertmyndighet för immaterialrätt, Patent och Registreringsverket, riktade skarp kritik mot Tobaksdirektivsutredningens analys (SOU 2016:14) av förhållandet mellan neutrala tobaksförpackningar och:

- Den positiva rätten att använda ett varumärke
- EU-varumärken
- Kravet på användning av registrerade varumärken
- Likställighet mellan inarbetning och registrering

Slutsatsen från Patent- och Registreringsverket är att ett krav på neutrala tobaksförpackningar riskerar att strida mot såväl internationella handelsavtal som Varumärkesdirektivet².

Skulle lagstiftaren trots detta gå fram med att undanta tobaksförpackningar från TF:s skydd blir det omöjligt att förutspå vilka konsekvenser detta kan få. Även om undantaget skulle vara strikt avgränsat till tobaksförpackningar beträder lagstiftaren oprövad terräng genom att inte tillämpa TF så konsekvent som möjligt. Framtida politiska majoriteter kan vilja nyttja mekanismen för att utesluta förpackningar till produkter som på andra sätt misshagar dem; exempelvis av folkhälso- eller miljöskäl. Fallet med neutrala tobaksförpackningar skulle i sådana fall kunna anföras som ett prejudikat. Det finns under inga omständigheter grund för att vidta en så genomgripande åtgärd som en grundlagsförändring för att kunna införa en dåligt motiverad tobaksreglering. TLF anser därför i likhet med Kommittén att det vore mycket olämpligt att undanta tobaksförpackningar från TF.

---

² https://www.prv.se/globalassets/dokument/om-prv/remissvar/2016/20160616_yttrande_ad_411_2016-900.pdf